

Проломъ

ДВУСЕДМИЧНИКЪ ЗА НАПРЕДЪКА НА БЪЛГАРСКИНАТА

Година I.

София, 20 януарий 1939 год.

Брой 5.

НА ПОУЧИТЕЛИТЪ

Китайцитъ култивиратъ отъ хилядилѣтия учтивостъта като своя основна добродетель. Дали сж били на правъ пътъ, не се знае. Знае се, обаче, че усилията имъ да овладѣятъ учтивостъта до крайностъ развива у тѣхъ самообладанието и подслажда поне формата на живота.

Въ България се стремятъ да култивиратъ благоразумието като основна добродетель. На всѣка крачка и при всѣки случай ни съветвагъ отъ всички страни да бждемъ на всѣка цена благоразумни.

И тъй като ни принуждаватъ да си дадемъ смѣтка, дали тѣ, или ние сме прави, започваме провѣрка. А нѣма съмнение, че тази провѣрка става най-лесно, като се попитаме, какви бѣха първенцитъ и спасителитъ на българската нация, на които всичко дължимъ и чийто примѣръ трѣбва да следваме. Тогава възникватъ хиляди въпроси:

Благоразуменъ ли бѣше Паисий, като ходи години наредъ да събира материали, написа история, разнася я за преписъ и загина безследно?

Благоразуменъ ли бѣше Левски, като се опълчи срещу цѣла империя и загина на бесилката?

Благоразуменъ ли бѣше Ботевъ, като намѣсто да печели пари, пиеше стихове и мина Дунава съ „Радецки“?

Благоразумни ли бѣха Хаджития и Караджата, които летѣха на явна смъртъ безъ вѣроятностъ за победа и пролѣха кръвта си?

Благоразуменъ ли бѣше Раковски, като изгорѣ отъ огня на борческата си страсть?

Ами благоразумни ли бѣха сподвижницитъ на тѣзи и на всички наши възрожденци, като отиваха сигурно на смъртъ и заточение?

Благоразумни ли бѣха възстаницитъ, които предизвикаха освободителната война?

Благоразумни ли бѣха опълченцитъ на Шипка?

Благоразумно ли бѣше да се предприеме

Съединението презъ 1885 год. и то срещу волята на цѣлъ свѣтъ?

Благоразумни ли бѣха тѣзи, които летѣха и осществиха победитъ презъ 1912—13 и 1915 и 1918?

Ами благоразумни ли сж всички, които по-рано и сега творѣха и творятъ въ изкуство, наука, просвѣта, стопанство и пр. и тѣмко затова, или гладуватъ, или не знаятъ отидхъ?

О! Всички тѣзи хора, на които всичко дължимъ, които сж солъта на България и съ които се гордѣемъ, не бѣха и не сж благоразумни! Ами какво щѣше да стане съ България, ако тѣ бѣха послушали съветитъ за благоразумие, съ които и тѣ сж били обсипвани и съ които днеска и насъ обсипватъ отъ толкова страни? Ако тѣ бѣха възприели „благоразумието“, то днесъ онѣзи, които ни поучаватъ отъ високо, щѣха да бждатъ роби и щѣха да говорятъ, може би, на цигански езикъ!

Ето загуй тѣмко не имъ шемъ съветитъ! Нека ги пазятъ за себе си!

Нека пестятъ и трупатъ блага! Нека юдействуватъ!

А колкото се отнася до многото имъ и на гледъ свързани доводи, нека имъ кажемъ, че имаме обяснение: тъй като сж себелюбци и лишени отъ борческа дарба, тѣ сж преследвани, както отъ съвестъта си, така и отъ страха, че ще бждатъ презрѣни. И, за да заглушаватъ съвестъта си чрезъ самозалъгване и за да се оправдаватъ предъ другитъ, тѣ напрѣгатъ ума си и изчовѣриватъ „мждри“ доводи и обяснения,

Загова, срещнете ли нѣкой отъ тѣзи „учители“ по благоразумие и започне ли той да ви се натрапва, не губете дори време да му обяснявате. Наругайте го, ако е много дързкъ, и му дайте да разбере, че не го смѣтате за равенъ на себе си. А на онѣзи, които се колебаатъ, припомнете думитъ на Левски: „Ако азъ загубя, губя лично, но ако спечеля, ще спечели цѣлъ народъ!“

Ас. Кантарджиевъ

Окана написана от Василъ Левски за приобщаването на нови борци за свободата на България

Братия!

Всѣки въобще българинъ днесъ иска своето добро и жѣлае да се освободи отъ агарянското робство, следователно и вие, ако сте българинъ и честенъ човѣкъ и ако жѣлаете доброто на отечеството си, трѣбва да се предадете съ всичкото си сърдце и душа на народното дѣло и да покажете, че сте достоенъ синъ на България и свободолюбивъ човѣкъ. Повтаряме, ако сте вие родолюбецъ, християнинъ и мъжъ, то трѣбва да изпълнитѣ долежанитѣ наши и на цѣла България жѣлания, а ако ли не, то честнитѣ и родолюбиви българини ще ви прокъннатъ и твърде скоро ще ви пратятъ при . . . сещайте се Предателитѣ, чорбаджийтѣ, изедничитѣ и турскитѣ подлизурковци ще висятъ на едно дърво съ нашитѣ неприатели — страшно ще бѣде народното отмъщение. Който днесъ не жѣлае да бѣде свободенъ, той не е българинъ и не е човѣкъ! И така, вие сте свободни да изберете на себе си пѣтъ и да вървите по него, т. е. — или съ насъ и съ народа, или съ турскитѣ джелати и кърволпичи. Прибързайте да запишете името си на страницитѣ исторически съ златни или съ черни думи и поставайте се да явите по-скоро: черното робство ли жѣлаете или златната свобода.

Нашитѣ жѣлания сѣ вамъ известни, но ние пакъ трѣбва да ви ги повторимъ. Ние жѣлаемъ да се освободимъ изъ подъ турското иго и да бѣдемъ хора. Пригответе се и вие и очаквайте онай минута, която твърде скоро ще избие. Но, за да извършиме това велико дѣло, намъ сѣ потребни две нѣща: хора и пари. Хора ние имаме, а пари нѣмаме, но съ божията помощ ще да найдемъ твърде скоро и тѣхъ. Нашия „Народни комитетъ“ е избралъ насъ за събиране на потребнитѣ за нашето освобождение пари, ние ще ги събереме. А отъ де? Ние ще ги събереме отъ тамъ, отъ дето сѣ ги събирали и другитѣ народности, т. е. — отъ самия народъ. Така ние предлагаме и вамъ да пожертвувате веднажъ за всѣкога шото можете и колкото можете. Всѣкому отъ васъ ще бѣде даденъ билетъ отъ „Българското привремено правителство“, а това правителство ще да отговаря за дадената му сума предъ народа, т. е. предъ Българския народенъ революционенъ комитетъ, който така сѣщо ще да отговаря предъ бѣдещето българско свободно правителство. Привременното българско пра-

вителство ще да държи подробни смѣтки, отъ дека колко е вземало, дека ги е употребило, колко българини сѣ погинали, какъ сѣ погинали и пр. пр. Щастливи сѣ ония наши родолюбци, които повдигатъ рѣка за своята свобода. Тѣхнитѣ имена ще се славятъ вѣчно. А страшилнитѣ, изедничитѣ и хладнокръвнитѣ ще бѣдатъ проклетни вовѣки вѣковъ. Който е билъ българинъ, когото България е родила и който не иска да бѣде турски робъ, той трѣбва да жертвува всичко, за да може после да добие много. „Да продадемъ имението си, да заложимъ женитѣ и децата си и да откупиме отечеството си“, рекълъ Мининъ.

Господине! Ние искаме да ви кажемъ много, но за сега стига и толкова. Отъ васъ самия зависи да притурите това, което ние не сме казали.

Вамъ ще се покаже чудно нашето предложение, защото ще дойде до васъ ненадейно, но за чудене време не остава — историята насъ не ще чака да се чудиме. Всичкото това вие трѣбва да държите тайно — и вашитѣ най-близки приятели не трѣбва нищо да знаятъ, вие трѣбва да отговаряте сами за себе си. Гледайте да не кажете после: „Азъ искахъ да помогна, но нѣмаше отъ де да се науча — вѣрно кому да дамъ и какъ да дамъ“. Ние имаме хора навсѣкжде, познаваме всѣкого отъ васъ, познаваме състоянието ви и даже духа ви. Следователно, ние ще да намѣримъ възможностъ да ви явиме . . . Но вие можете да кажете: „нѣмаме пари“. — Вземете на заемъ, продайте стока, заложете къщата си и дайте първия билетъ, единъ знакъ, а тоя знакъ ще бѣде вашето спасение. Когато нашитѣ юнаци станатъ подъ байракъ (а това ще бѣде твърде скоро), то тежко тсмува, който имъ не покаже билетъ си и знака си! Който не приема участие въ нашето народно движение, той ще да се счита за предателъ и неприателъ на народа ни и ще да се разплати за грѣховетъ си, а фамилията му ще бѣде укорена предъ свѣта. Повтаряме, ако дадете доброволно, шото сте длъжни да дадете, то ще бѣдете честити и заедно съ вашето домочадие ще бѣдете подъ нашата защита чакъ до онзи день, а ако постъжите съ насъ варварски, т. е. ако предадете писмото ни или човѣка ни, когото ви пращаме да се разберете; ако изнесете навънъ нашитѣ жѣлания и ги разкажете на нѣкои наши български изроди, или ако търсите причини, за да не дадете това, шо се иска

Поданици и сънародници

Който иска да разбере голѣмитѣ промѣни, които станана презъ последната есенъ въ Сръдна Европа и които предстоятъ да ставатъ още и въ съседнитѣ ѣ области, трѣбва да се помъчи да вникне въ решителния обратъ, настъпилъ въ схващанията относно народността съдържанието на държавитѣ.

Истински преценено, националното възраждане, започнало въ началото на миналия вѣкъ подъ влиянието на френската революция, бѣ въ сжщностъ задушено именно отъ идентитѣ на демокрацията или по-право отъ тѣхното прилагане.

Мисловно демокрацията отвори вратитѣ на единъ безотговоренъ индивидуализъмъ, който скоро възкреси — на държавна почва — старото понятие за поданицитѣ. Докато порано хората бѣха поданици на отдѣлни монарси, по-късно тѣ се обърнаха въ поданици на различнитѣ държави, независимо отъ своята народностъ. Така се стигна до положението, че всѣки човѣкъ, независимо отъ каква народностъ е, можеше да се ползува отъ всичкитѣ права на едно държавно общество, стига да има формалното качество на неговъ поданикъ. Отъ вторично качество, дължащо се на народностната принадлежностъ, поданството се обърна въ първично и решающе. Всичко това обърна държавитѣ и нациитѣ на пѣсечни купчини отъ хора съ различни народностни лица, свързани само съ формално-правното качество на поданството. Не е трудно да се разбере, че отъ тукъ не бѣ никакъ далечъ до така наричания териториаленъ принципъ,

отъ васъ, съ една дума, ако злоупотребите съ нашето довѣрие, то страшно ще ви се отмѣсти. Вземете си на ума, че ония мъже, които стоятъ като главатарии въ народното движение, които съставляватъ временното правителство, не се боятъ вече отъ никого и решили сѣ да вървятъ напредъ, безъ да се обръщатъ назадъ.

Ние не се боиме вече нито отъ турското беззаконие, нито отъ турскитѣ мекерета. Всичкитѣ турски мъжи, бесилници, пращане въ Диаръ-бекиръ и пр. сѣ нищо предъ охото на българскитѣ юнаци. Всѣки юнакъ има своето предназначение въ главата си, а народния комитетъ и привременното правителство ще да предварятъ всѣко зло и ще да награждаватъ всѣко добро. Но на нашето чело е написано: „Чиста свобода, или юнакъ в асмъртъ“.

Решавайте се сега по-скоро да ни кажете „съ нази ли сте“. . . или „противъ насъ“, защото хиляди юнаци чакатъ отговора ви.

1871 г. мартъ 10.

който признаваше държави и нации само доколкото тѣ притежаваха територии. Въ френската доктрина на нацията елементитѣ територия стана съществень, а най-яркитѣ привърженици на този принципъ — англичанитѣ — можаха въ морското право да докаратъ това искусство до простото окачване на единъ флагъ, който дава на парахода английско поданство (отъ което, при сегашната испанска война, напр., когато египетски параходъ съ грѣцки капитанъ подъ английко знаме претендираше за английска защита, даже и английскитѣ президентъ вече не е възхитенъ). На основание на този териториаленъ принципъ следъ войната О. Н. и френскитѣ блокъ въ всички международни конференции не признаваха представители на народности групи, които не сѣ организирани върху териториални държави, т. е. заради външната форма тѣ отричаха вътрешното съдържание. На тази база въ сжщностъ бѣ изградено и малцинственото право на О. Н. И никакъ не е чудно, че то претърпѣ катастрофа — то бѣ отдавна станало противно на самия животъ.

Реакцията дойде въ видъ на народностното учение, което отново издигна правото на всѣки народъ като цѣлостъ и на всѣки сънародникъ като частца на голѣмата народностна общностъ. Този принципъ намѣри своята аргументация, разбира се, въ учението противно на демобилиралния — въ това за авторитарната или по-право народностна държава. То възкреси правата на отдѣлния човѣкъ не като отвлѣчено-правенъ атрибутъ на човѣшката физика, а като етична последица на принадлежността на човѣка къмъ народностната му общностъ. Последната се издигна отново като първенствующъ признакъ надъ поданичеството.

Че народностното учение трѣбваше да върви рѣка съ расизма, е ясно, защото то не можеше да се заслѣпява отъ мними общочовѣшки идеи, а признаваше изключително националния характеръ и затова то бърже стана втория могъщъ потникъ за възраждането на национализма. Но този пѣтъ не срещу монарси, отъ които да изтрѣгва нищо незначещи конституции, а срещу заблудата на интернационализма, поддържанъ най-често именно отъ безотчественици и безнародници, направо казано, именно отъ евреи.

И ето какъ народностниятъ принципъ стана и духовното оръжие срещу парижкитѣ договори, съ които тѣ сѣ безсилни да се борятъ. Победителитѣ прогласиха ложноно принципа за самоопредѣление на народитѣ, макаръ че въ тѣхнитѣ държави се оказаха най-много потискани национални малцинства, които тѣ

Към дълбочинитѣ на социалното блато

Преди двадесет години: Славни походи, велики победи, народѣ и оржие окичени съ лаври и вѣнци!

Следъ тѣхъ — дни на испытание, дни на разжъсане и изхабяване.

Така оставенъ, живѣе самъ, забравенъ отъ всѣкого, забравенъ отъ себе си, мжчи се и носи тежкото житейско бреме единъ народъ, потомъкъ на велико минало, жадуващъ за правда и напредъкъ.

Последнитѣ катастрофи отнеха идеалитѣ, убиха духа и увеличиха неправдата, като за-

си въобразяваха, че ще направятъ щастливи съ осигуряване формалното имъ качество на поданици.

Борбата между двата принципа днесъ е именно въ разгара си и за сега тя завърши временно съ пълна победа на народността принципъ. Цѣлиятъ свѣтъ прие като много естествено, че три милиона нѣмци въ Чехославия не желаятъ да се помирятъ съ щастieto, което тази държава имъ предлага като на свои поданици, а искатъ да бждатъ най-напредъ нѣмски сънародници и, като такива — тамъ, където имъ е мѣстото — въ нѣмската държава.

За да сведемъ разликата между двата принципа до още по-разбираемо ниво, ние ще споменемъ, че цѣлиятъ нашъ държавенъ животъ следъ освобождението бѣ изграденъ — напр. по отношение на половината милионъ турци останали въ предѣлитѣ на Царството — върху територияния принципъ. Съгласно него, тѣзи турци бѣха български поданици и, като такива, избираха и можеха да бждатъ народни представители, които даже да решаватъ съдебата на България презъ 1915 г. Струва ми се, че днесъ и българското общество вече има противното и естествено чувство по този въпросъ. Остава му само да бжде консеквентно.

Ние не искаме български поданици, които на това основание да се смѣтатъ бѣхъ равноправни граждани, а искаме български сънародници (и то всичкитѣ събрани заедно!), на които единствено да принадлежи България.

Тази решителна промѣна въ Европа, отражение на която е и противоверейството, съвсемъ не е връщане назадъ къмъ варварскитѣ времена на *ius gentium* въ Римъ, както иска да ни поучи „Адвокатски прегледъ“, напр., а съдебносна крачка напредъ въ националната култура на Европа, противъ която ще бждатъ само марксиститѣ и ев. тѣ. Който не я разбира, е останалъ точно сто години назадъ! И то именно въ културата си!

Ст. Поповъ

доволна спекулативния стремежъ на вътрешни и външни грабителни.

Отъ опититѣ, съ които се потърси спасението на нацията, единъ лежахъ върху миражитѣ на демокрацията, а други се създадоха отъ съвсемъ случайни и бездарни авантюристи.

Но днесъ се чувствува една възрастваща сила, изградена върху социалната правда. Като пролѣтната трева пробива тъмната и твърда земя и търси простори и свѣтлина, тѣй и трудътъ търси нови простори за достойно възнаграждение.

Подъ напора на тази сила днесъ се опитватъ да запушатъ устата на недоволнитѣ съ трохи. Създадоха се дирекции за социални грижи, отдѣлни съюзи, благотворителни дружества, събиратъ се зими помощи, вдига се шумъ чрезъ фалшива реклама въ преса, сказки и други сръдства, та повикътъ за помощъ да проникне до ушитѣ на глухитѣ и сърцата на алчнитѣ.

И какъвъ е резултатътъ отъ тази доброволна саможертва на мнозина, резултатътъ отъ тѣхната чисто търговска дейностъ въ името на възвишени идеали? Думата е за многото съюзи, благотворителни дружества и рзни комитети.

Понеже сме научени да подражаваме на външния свѣтъ и всѣкога се стремимъ да го достигнемъ, ние копираме всичко като папалаги. Въместо чрезъ планомерна подготовка да вдъхновимъ по-заможния и щедрѣй гражданитѣ съзнателно да даде своята подкрепа, той днесъ се е отврагилъ отъ този начинъ на действие, който подкопава инициативата, и е подтикнатъ безчувствено да се отнася къмъ благотворителността. Отъ сутринъ до вечеръ гражданитѣ е безпокоенъ отъ господата отъ името на Червенъ кръстъ. Закрила на децата, Детски ясли и много други съюзи, изградени все върху нещастията на отчаянъ народъ. Законътъ забранява открито събиране на помощи. Но господата събиратъ суми срещу реклами, които действително по-мѣстватъ въ нѣкое месечно списание или периодично издание. Така хитро заобикалятъ и закона.

Така постъпватъ суми, даватъ се разписки подписани отъ председатели, секретари и пр. Въ каситѣ влизатъ малки и голѣми суми. Но когато дойде редъ за равномѣтка, оказва се, че лицата натоварени да събиратъ суми, често пѣти предимно хора съ тъмно минало, хора съ вълчи апетити, поглъщатъ 50—60% отъ общата сума.

Сумитѣ постигли въ каситѣ се събиратъ предимно отъ индустриалци, пред-

Не може да бжде!

Подъ надсловъ: „Единъ планъ отъ 1903 година относно България“ вжъ „Зора“ отъ 15. I. пише: „Бившиятъ сръбски и югославски пълномощенъ министъръ г. д-ръ М. Спалайковичъ предава въ коледнитѣ броеве на бѣлградскитѣ вестници „Политика“ и „Правда“ твърде интересни спомени изъ близката история на Сърбия.

Статията на г. Спалайковичъ въ „Политика“ е посветена на въпроса за анексията на Босна и Херцеговина, който въ 1903 г. предизвика буря въ Сърбия. Тогава авторътъ е билъ началникъ на отдѣление въ бѣлградското министерство на външнитѣ работи и

ставители, търговец и др. (понеже знаятъ спекулативния пътъ на благотворителността у насъ, тѣ отдѣлятъ нищожни суми, за да хвърлятъ пепель въ очитѣ на мнозина, а заедно съ това да дадатъ и доказателства за любовъ къмъ нуждающия се български гражданинъ).

Тѣй ли се спасява нация, така ли се възражда единъ народъ? Потѣй ли пѣтица се разрешаватъ социалнитѣ въпроси? Така ли се задоволяватъ многочислени семейства?

Протегнатата ржка не иска помощъ, а трудъ черенъ, но достоенъ. Иначе гдѣ остава достоинството на този, който протѣга ржката?

Подобни нѣща се доускатъ въ страни, гдето земята не е въ състояние да изхрани населението си, гдето липсва суровъ материалъ за мѣстна индустрия.

Навѣсѣжде социалниятъ въпросъ се разрешава различно. Въ България, обаче, пѣтътъ е единъ — пѣтя на труда подкрепенъ съ моралната и материална мощъ на държавата.

Колкото по-голѣми грижи се полагаатъ днесъ, толкова повече онеправанитѣ се увеличаватъ. Знайте, че улицата, кафенето и хайлайфътъ не разрешаватъ социални въпроси. И докато последнитѣ даватъ приютъ на млади, здрави сили, ние не може да очакваме добри бжднини. Докато улицата е любимия кжтъ на утрешната майка, не очаквайте здравъ и творческа генерация, на която ще бждатъ повѣрени съдбинитѣ на отечеството.

Нека предотвратимъ гибелния часъ, чийто призракъ лети зловещо къмъ предѣлитѣ на България. Да отречемъ всички заблудителни марксистически теории, докато нацията ни не е отишла на дъното на националното падение. Дайте работа, а не помощъ на трудолюбивия български гражданинъ!

Рилски манастиръ

Ив. Дочевъ

довѣрено лице на тогавашния министъръ на външнитѣ работи покойния Миловановичъ, единъ отъ най-умнитѣ сръбски държавници. Споредъ г. Спалайковичъ, за решението на Виена да обяви анексия на Босна и Херцеговина билъ виновенъ и тогавашниятъ руски м-ръ на външнитѣ работи Изволски съ своята „лекомислена политика“, той билъ изигранъ отъ австроунгарския министъръ на външнитѣ работи Еренталъ.

Обявяването на анексията на Босна и Херцеговина предизвикало всрѣдъ обществото въ Сърбия общо настроение за война съ Австро-Унгария.

„И въ самата радикална партия (която тогава бѣше на властъ б. н.), — пише г. Спалайковичъ, — имаше раздвоение и обърканост, които продължиха до края на кризата. Едни мислѣха, че чрезъ общественото мнение въ Русия, което бѣше напълно наклонно къмъ Сърбия, може да се склони руското правителство да държи по-енергично поведение по въпроса за анексията. Съ такава целъ бѣ изпратенъ въ Петроградъ тогавашниятъ престолонаследникъ принцъ Георги, придруженъ отъ Никола Пашичъ. Други държаха, че е най-естествено да се установи първо съ Турция обща програма не само спрямо Австрия, но и спрямо България, тѣй като и тя наруши Берлинския договоръ. Затова въ Цариградъ бѣ изпратенъ Стоянъ Новаковичъ, който веднага започна преговори съ тогавашния великъ везиръ Камилъ паша. Първото турско предложение, което Новаковичъ изпрати въ Бѣлградъ, съдържаше планъ за воененъ съюзъ противъ България и предвиждаше нейното раздѣляне между Турция и Сърбия. За себе си турцитѣ запазваха Източна Румелия, а на сръбитѣ даваха всичко останало. Нашитѣ стремежи бѣха насочени противъ Австрия. Покрай оправданото, макаръ и сантиментално съображение, което ни забраняваше да тръгнемъ по пѣтя на измѣната спрямо славянството, Миловановичъ още тогава мислѣше за бждещия съюзъ съ България и избѣгваше всичко, което бѣше въ разрѣзъ съ тази негова идея. Великиятъ везиръ предлагаше нападателенъ съюзъ противъ България, а ние мелаехме отбранителенъ съюзъ спрямо Австро-Унгария. Необходимо бѣше Новаковичъ да бжде точно уведоменъ върху нашето становище. Затова Миловановичъ ме изпрати въ Цариградъ съ инструкции.

Преговоритѣ съ Турция завършиха съ една твърде обикновена формула за приятелство и взаимностъ.

Пашичъ вече се бѣше върналъ отъ Петроградъ и упрѣкваше, заедно не сме приели

Оси и свѣтовно влияние

Виенският конгресъ изтри Наполеоновитѣ граници и начерта новата карта на Европа и свѣта. Русия, Австрия, Пруссия, Франция и Англия съставляваха Свещения съюз на свѣтовната директория. Четиритѣ континентални сили образуваха единъ паралелограмъ на сили въ равновесие; тѣ се уравновесяваха помежду си и за свѣтовно влияние не имъ оставаше нищо. То остана за Англия.

Въ колониалния турниръ Англия бѣше успѣла да сваля отъ седлото всички европейски конкуренти. А извънъ Европа тя нѣмаше въобще конкуренти. Щатитѣ бѣха тогава въ пелени, а Япония имаше значението, което днесъ има Либерия. Презъ първата половина на 19 вѣкъ Англия бѣше единствения и неоспорванъ владѣтель на колониитѣ, моретата и свѣта.

19 вѣкъ донесе техниката и капитализма. Техниката искаше капитали, а капитали имаха само Франция и Англия. Континентътъ стана поле за френския капиталъ, който промѣни съотношението на четиритѣ континентални сили. Русия и Австрия станаха зависими отъ френския капиталъ и въ Кримската и Ломбардскитѣ войни трѣбваше да разбератъ, че времената на Ватерло и Виенския конгресъ сж минали. На континента равновесието на силитѣ заплашваше да се превърне въ френско надмощие. Поле за английския капиталъ остана свѣтътъ: Щатитѣ, Южна Америка, Китай, Япония, Индия и колониитѣ. Свѣтътъ бѣше на Англия и английския капиталъ и затова Англия не бързаше да увеличава формалнитѣ си колонии.

Втората половина на 19 вѣкъ донесе промѣни въ съотношението на силитѣ. Надигашата се сѣнка на Наполеона накара Англия да подкрепи френския конкурентъ Пруссия, която на капитала противопоставяше организацията си. Бисмаркъ създаде Германия и сключи съюзъ съ Австрия. Съ това континенталниятъ паралелограмъ на сили се превърна въ система отъ оси. Единта ось — Германия и Австрия — бѣше непрекъснатата и поради

турско предложение за военна конвенция противъ България. Той и Новаковичъ клонѣха къмъ тая политическа комбинация. И двамата вѣрваха, че въ нарушението на Берлинския договоръ България е съзнателна съучастница на Австрия или по-право, че тя е главния виновникъ, защото, като е дала първа примѣръ, създаде и прецедентъ, съ който Австрия си е послужила. Миловановичъ защищаваше своята политика, като посочваше гнилостта на Османската империя.

това имаше стратегически изгоднo положение. Германия тласна Франция и Русия по пътя на голѣмата колониална политика и по тоя начинъ ги направи самостоятелни полюси съ силово поле насочено не къмъ Сръдна Европа, а къмъ свѣта, къмъ Англия. Играта бѣше ясна и още на Берлинския конгресъ Англия и се противопостави.

Съ разрушаването на континенталния паралелограмъ на силитѣ се освобождаваха сили за свѣтовно влияние. Въ кѣсо време Англия видѣ Германия, Франция и Щатитѣ като свои съперници въ Атлантическия океанъ, Франция, Австрия, Италия и Русия — въ Сръдиземно море, Русия, Германия, Франция, Япония и Щатитѣ — въ Тихия океанъ. Очевидно, Англия не можеше да се справи сама съ това нашествие въ нейнитѣ морета. Отначало тя си взе само стражари; Италия — несиурна — въ Сръдиземно море и Япония въ Тихия океанъ. После се реши временно да прави съюзи и голѣма политика.

Равновесието не можеше да не настѣпи при сществуването на оситѣ. Поради това, Германия ставаше голѣмия врагъ, а не Франция. И Англия се споразумѣ съ Франция и Русия. Централното положение на сръдно-европейската ось трѣбваше да се уравновеси съ пълното и обграждане. Веднажъ Италия откъсната и Балканскитѣ съюзъ осъществень, трѣбваше да се потърси разрешението, като се предизвикатъ Германия и Австрия.

Тригълникътъ построенъ съ връхъ на Балкана върху сръдно-европейската ось, показа своето естествено стратегично и силово значение презъ петгодишната съпротива срещу цѣлия свѣтъ. Парижкитѣ диктати, наистина, унищожиха оситѣ на континента, но равновесие не създадоха. Англия трѣбваше да се съгласи на френското господство на континента, основано на обграждането на Германия и трѣбваше да отстъпи Тихия океанъ на Щатитѣ и Япония; въ другитѣ свои морета тя трѣбваше да търпи присѣтствието не само на Португалия и Холандия, но и на Франция, Италия, Белгия и Испания.

Системата на парижкитѣ диктати изтрая дори 20 Години. Италия на Мусолини и Германия на Хитлеръ се съвзеа бързо. Географската необходимостъ имъ наложи възкресването на сръдно-европейската ось Берлинъ—Римъ и резултатитѣ сж вече на лице. Окръжаването на Германия и надмощието на Франция днесъ не сществуваатъ. Австрия изчезна. Изчезна Бенешово Чехословашко и съ него Малкото съглашение. Чехословашко е днесъ въ водитѣ на осѣта. Унгария и формално влиза въ „противокомунистическия“ пантъ, а графъ

Чаки предприе каносското си поклонение въ Берлинъ. Стариятъ троенъ съюзъ е пакъ на лице. Само че днесъ Русия е далечъ и безъ значение, Полша и Югославия, ако не сж съ осѣта, не сж противъ нея, и днешното тройно съглашение не може да разчита на обграждането на Германия. Напротивъ, Германия, Италия и Испания обграждатъ Франция. Падането на Барселона ше бѣде последната брънка въ това обграждане. На голѣма помощ отъ колониитѣ си Франция сжщо не може да разчита, защото Северна Африка ше трѣбва да мисли за своята отбрана отъ къмъ Либия и Испанско Мароко, а Индокитай — отъ къмъ Япония. И Англия днесъ не е сигурна въ жизнениитѣ си центрове, защото сега на Гибралтаръ и Атлантика стои Испания, въ Сръдиземно море е Италия, въ Тихия океанъ — Япония, а мохмеданскитѣ свѣтъ, въ който италианската и особено японската пропаганда е много силна, е надвисналъ заедно съ италианска Абисиния надъ Индийския океанъ.

Кои сж голѣмитѣ политически въпроси на 1939 година? Китай и Испания не сж вече такива въпроси. Свѣтътъ се е помирилъ съ победата на Япония и Франко и всичко се свежда къмъ забавянето или ускоряването на тази победа. Не е такъвъ въпросъ и идеологичната борба на авторитаризма срещу демократиитѣ, защото тази „борба“ е само пропагандно сръдство на демократиитѣ отъ новото тройно съглашение — Англия, Франция и Щатитѣ — за създаване настроение срещу авторитарнитѣ държави на осѣта Берлинъ—Римъ. Не е такъвъ въпросъ и нападението отъ Европа върху Америка, за което толкова много се говори и пише въ Щатитѣ. Съ това „нападение“ очевидно се оправдава и подготвя предъ американското общество намѣсата на Щатитѣ въ Европа.

Голѣмитѣ въпроси на 1939 година сж сръдиземноморскитѣ, черноморскитѣ и колониалнитѣ. Съ тѣхъ се поставя рѣзко и въпросътъ за свѣтовното значение и влияние на осѣта Берлинъ—Римъ. Разрешението на тѣзи въпроси може да стане чрезъ война, чрезъ капитулация на Англия и Франция, или чрезъ споразумение на „мюнхенскитѣ“ сили. При едно споразумение четиритѣ сили би трѣбвало да иматъ предъ видъ, че то не може да почива на стагнукото, защото въ последнитѣ сто години сж настанали дълбоки промѣни въ всички области на живота, а сжщо и въ развитието на нациитѣ. Би трѣбвало при разрешаване европейскитѣ въпроси, да иматъ предъ видъ, че историята на Европа е история на установяване нациитѣ като държави. Би трѣбвало най-сетне при разрешаване свѣтовнитѣ въпроси, да иматъ предъ видъ, че Европа е органическо цѣло. А. Бѣлевъ

Единъ комунистъ, единъ „се- рафимъ“ и една кооперация

Фирма Давидъ Азриель и С-ие Фикри сключва договоръ съ тютюневата кооперация „Мелнишки тютюни“ относно тютюнъ реколта 1937 год. Касавело се за преработка на около 130,000 кгр. тютюнъ, на I тонга отъ VII качество, на II тонга отъ 50%, VII и 50%, VIII качество и III тонга отъ IX качество. Главното устно условие, обаче, било, щото майсторътъ на самата фирма Азриель да ръководи изработката.

Работата привършва и I-та тонга бива продадена за 38 лв. фобъ, II-та тонга за 32 лв. фобъ и III-та тонга за 1575 лв. франко.

Разкрива се, обаче, че майсторътъ на Азриель нашибалъ въ тонгата голѣми количества отъ горни качества тютюнъ. Една анкета на Б. З. К. Б. установява, че изработенитѣ бали съдържали сръдно 20—24% листа отъ IV—VI качество, което, като широкъ пасталъ и при най-низката за случая цена отъ 125 лв., прави щета отъ около 3,000,000 лв. На всичко отгоре е интересно да се знае, че тютюнътъ е билъ капариранъ само 300,000 лв., намѣсто съ около 1/3 отъ стойността и, че Азриель продълъ следъ това тютюна „едно на друго“ по 47 лв. кгр., фобъ, което пъкъ значи, че Азриель безъ трудъ спечелва около 1,700,000 лв. Резултатъ: Нашиятъ селякъ-производителъ има парче отъ царвель само въ сръдата на стапалото си, защото петата и прѣститѣ сж издѣдени, а Азриель плува въ блага и се грижи за пацифизма и демокрацията. Случаятъ се дължи на народолюбие то единъ комунистъ и на единъ Азриель.

— Предлагаме на всички българи да отидатъ въ Общата художествена изложба и да видятъ съ очитѣ си какво и кое изкуство е премирала комисията за откупуване на ценнитѣ художествени творби. За справка: Отъ откупенитѣ картини, три сж на евреи и представляватъ отворителенъ модернизъмъ. Българско изкуство? Българска комисия?

— Читателитѣ на списание „Продомъ“ вѣроятно съ любопитство ше научатъ, че го-сподинътъ Тончевъ, авторътъ на защитната книга за еврейството въ България, „борецътъ за правдата и човѣщината“ и пр., е билъ заловень въ Дупница при даване подкупъ на български полицаи и противъ него има следствие при прокурора, а той е въ затвора.

Хроника

— Въ София, въ неделя, 15 того, съ тържествено събрание и филмъ въ театъръ „Роялъ“ бѣ чествувана тригодишнината на управлението Стоядиновичъ въ Югославия.

— Въ „Днесъ“ (17. I.) съобщава, че Унгария официално поставя въпроса за малцинствата си въ Румъния.

Отъ сведенията на сѣщия вестникъ отъ сѣщата дата за работата на българското Народно събрание се вижда, че презъ сѣщото време събранието ни обсъжда дейността на г. Вл. Василевъ, директоръ на Народния театъръ.

— И нѣкои отъ предсказанията ни вече започватъ да се сбждватъ. Въ бр. I бѣхме писали, че очакваме скоро надъ българския народъ да се смили и Албертъ Айнщайнъ, напр., и да го удостои съ посещението си. Споредъ съобщенията на вестниците, сега излиза, че идването на г. Айнщайнъ било предстояще. Защо ли?

— Съ заповѣдъ № 3728 отъ 23. XII. 38 г., по Вътрешното министерство се уполнява Аврамъ Ешкенази, завеждающъ бюрото за контролъ на чужди поданици въ Шуменъ, защото е издавалъ удостоверения на чужди поданици, че сѣ раждани въ България, за да могатъ противозаконно и лесно да добиятъ българско поданство.

— Съ писмо № 372 отъ 7. I. т. г. Централната еврейска консистория до Министерството на просвѣтата (вх. № 783) е поискала да се взематъ мѣрки срещу националнитѣ организации и, отъ друга страна, да се прилага планомерно еврейскофилско възпитание на младежта!

— Човѣкъ, който въ едно неясно време самъ се клатушка съ съзнанието си, увеличава злото; създава новия свѣтъ този, който стои здраво на убежденията си.

Гьоте

„Писма отъ Драганово“

Тежка и нерадостна е съдбата на българското село. Вечеръ, когато припадне здрачъ, самъ Исусъ, босъ и съ тръненъ вѣнецъ на челото, слиза на земята, за да види мжката, теглото и скръбта на селото:

Тогава се завръщатъ пакъ стадата,

И морнитѣ орачи и копачи,

И майкитѣ подъ чернитѣ чумбери,

И бледнитѣ постърнали девойки.

Завръщатъ се безъ пѣсень отъ полята

И съ тежкѣ черенъ облакъ надъ душата —

Въ бордеи орисѣта си да изплачатъ.

Следъ това бавно прижда ноцѣта, за да бди надъ мжката, теглото и скръбта...

А prizори отъ тжжнитѣ поля

На моя роденъ край, на мойто бедно село,

Исусъ си тръгва, снелъ вѣнеца тръненъ

Предъ мжката, теглото и скръбта

На моя роденъ край, на мойто бедно село.

Тия цитати сѣ отъ стихосбирката на Вл. Русалиевъ — „Писма отъ Драганово“. Авторътъ е посетилъ стиховетѣ си на Жакъ Асеовъ въ знакъ на дълбока признателност...

За Фридманъ, Мезанъ и „Еврейска енциклопедия“

Въ брой трети на сп. „Проломъ“ става дума за атентатора на „Сп. Недѣля“ Фридманъ. Въ сѣщия брой на друго мѣсто става дума и за „журналиста“ г. Сауль Мезанъ. Въ „Еврейска енциклопедия“, разкошно нѣмско издание, сѣщиятъ г. Мезанъ, който завежда въ нея българския отдѣлъ, не се показва такъвъ „голѣмъ“ българинъ, какъвто иска сега да се покаже. А атентаторътъ Фридманъ въ сѣщата енциклопедия, пакъ споредъ г. Мезанъ, изглежда да е жертва на бълг. правосъдие.

Печатница „Право“ — София, ул. Бачо Киро, 2.

Отговоренъ редакторъ: Стефанъ Поповъ, ул. „Евлоги Георгиевъ“ 33 София. Пощенска чекова сметка 39-57, София. Годишенъ абонаментъ 60 лева. Ръкописи се приематъ само, когато сѣ написани на пишуща машина, на едната страница, съ нормални междуудия и бѣло поле